

Franckesche Stiftungen zu Halle

Conspectus Chirurgiæ Tam Medicæ, Methodo Stahlina Conscriptæ

Juncker, Johann

Halæ, MDCCLVII.

VD18 90812107

Tabula LXVII. De Venaesectione.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permission requests please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-197684-

12. Encheiresis incidendæ vel diffecandæ arteriæ melius ostenditur, quam describitur, & quoniam hæc operatio rarissime in usum trahitur, non erimus prolixi in illa delineanda: paucis tantum indicamus, quod artifex caput ægri declinare, arteriam, quam epulsu dignoscit, duobus sinistrae manus digitis, non contiguis, in medio quasi continere; & sic puncto illi intermedio sectionem infligere soleat.
13. Ad deligationem illa fascia sumitur, quæ *solaris* audit. *Conf. tab. III. pag. 33.* Post octo circiter dies, imo nonnumquam quatuordecim, removetur.
14. Ceterum quia fidem tot præclaris auctoribus, usum arteriotomiæ atrolentibus, in totum denegare non possumus, ipsa autem operatio non minimæ difficultatis est, monendum restat, ut omnia prius tententur, quam ad hoc remedium properemus.

TABULA LXVII.

DE

VENÆSECTIONE.

I. DEFINITIO.

Venæsectio est artificialis apertio vasis cujusdam venosi, peculiari instrumento instituta, & variis usibus, imprimis plethoræ imminuendæ, destinata.

II. DIFFERENTIA.

Venæsectio differt

1. Ratione loci.

- 1) Modo enim instituitur in *capite*, ubi venam *frontis* vel *raninas* sub lingua secare solent.
- 2) Modo celebratur in *brachio*, in quo plerumque *medianam*, rarius *cephalicam*, rarissime *basilicam*, eligunt.
- 3) Modo in *manu* inter minorem & annularem digitum *salvatellam* secant.

4) Mo-

- 4) Modo in *pede* instituitur, ubi præcipue *saphenam*, id est ramum internum venæ *cruralis*, eligere solent.
2. Ratione *finis* seu *usus*, qui generatim triplex est:
- 1) *Simpliciter evacuatorius*, quando ad plethoram tantum imminuendam venæsectio instituitur.
 - 2) *Derivatorius*, ubi in vicinia partis affectæ vena secatur, e. g. in angina *raninas* secant, peripnevmonia per venæsectionem in brachio occurrunt. Sed hæc derivatoria venæsectio requirit fere ordinarie præcedentem *generalem* sanguinis imminutionem, præcipue in statu valde plethorico.
 - 3) *Revulsorius*, quando vena in partibus remotis secatur, e. g. si partes superiores congestionibus afficiantur, in pede vena inciditur; quando autem inferiores partes affectæ sunt, in brachio sæpe venæsectio instituitur.

III. CAUSSÆ.

1. Non quidem facile opus esset venæsectione, si, ordinante ita Creatore, homines in sudore faciei panem suum comederent. Quoniam autem quam plurimi ab hoc ordine se excludunt, necesse est, ut hoc venæsectionis remedium, minus licet efficax, substituatur.
2. Hinc quamquam sint, qui venæsectionem pro remedio summe noxio declarent, alii utilitatem duntaxat negent, alii rarissimum tantummodo usum concedant, justissima tamen ratio a priori, & quotidiana experientia a posteriori, necessitatem hujus remedii satis confirmant.
3. Primariæ autem causæ, quæ venæsectionem exposcunt, sunt
 - 1) *Plethora*, seu abundantia sanguinis manifesta. Hæc enim spissitudini & hinc corruptioni ansam præbet. Ad hoc periculum avertendum natura non solum evacuationes sanguinis naturales suscipit, sed etiam per artem est suffulcienda.
 - 2) Inprimis *adsuesacta* illius *evacuatio*, quæ tantæ est efficacix, ut natura non semper acquiescat moliminibus suis, actualem excretionem spectantibus, licet plethora per alium modum, e. g. vigiliis, jejunium, laborem, morbum remota sit.
 - 3) Tanto magis, quando *utrumque* conjunctum est, nempe consuetudo cum plethora; maxime si *turgescencia* superveniat.
 - 4) Non solum autem *assuesactio artificialis*, sed & *spontanea* per varias

rias hæmorrhagias, præcipue quæ frequentius cum molestis moliminibus recurrunt.

5) Reliqua ad *Cautelas* reservamus.

IV. *USUS.*

1. *Generalis.*

- 1) Venæsectio *directe* respicit *quantitatis sanguinis imminutionem*.
- 2) *Proxime* ab hoc scopo *commotionum sanguinis sublevationem & derivationem* versus alia loca.
- 3) *Indirecte*, & multo remotius *qualitatis*, præcipue autem *spissitudinis correctionem*.

2. *Specialis.* Ex hisce generalibus usibus sequentes speciales derivantur:

- 1) Venæsectio tollit *plethoram* & occupat *confectaria* ejus molesta, nempe *congestionem*, *spasmos*, *febres* &c.
- 2) *Hæmorrhagiarum vices* sustinet, & molimina illarum operosa avertit. Præcipue etiam illos dolores sedat, qui excretoria loca & viciniam vehementer sæpe afficiunt.
- 3) Præcaver, ne sanguis, quando hæmorrhagiæ naturales suppressæ sunt, in *pulmones*, *renes* vel alia loca periculosa irrumpat.
- 4) Ante omnia placat *naturam*, quæ ob *consuetudinem* evacuationem hanc necessariam judicat.

3. *Specialissimus.* Prodest itaque venæsectio sequentibus in morbis:

- 1) Quando *hæmorrhagiæ* naturales *impedite* fluunt vel prorsus *suppressæ* sunt, e. g. in suppressione hæmorrhagiæ narium, mensium & hæmorrhoidum, in quibus casibus non solum plethoram imminuit, spasmodica *confectaria* placat, sed & fluxum ordinatum aliquando præsentissime revocat.
- 2) In *hæmorrhagiis nimis* vel per loca periculosa erumpentibus, venæsectio *tempestiva* ad præservationem efficax est, e. g. in vomitu cruento, mictu cruento & hæmoptysi.
- 3) Fæminæ quando abortum cum multa sanguinis profusione perpessæ sunt, sequente autem graviditatis tempore venam secare sinunt, a novo abortus periculo sæpe præservantur. Innotuit exemplum, ubi post sextum abortum menstrua venæsectio tantum effecit, ut bis postea feliciter partum excluderet. De venæsectionis usu in gravidis sub *Cautelis* plura dicemus.

4) Quan-

- 4) Quando *media & adultiore ætate congestiones* hæmorrhagicæ versus caput contingunt, venæsectio quam maxime commendatur, nempe in ophthalmia, otalgia, odontalgia, cephalalgia, clavo hysterico, hemicrania, vertigine, tinnitu aurium, tumoribus tonsillarum, angina, uvulæ procidentia &c. Imo in ipsa *puerili ætate*, accedentibus talibus circa caput incommodis, venæsectio utiliter posset adhiberi, nisi quidem Germani abhorrent.
- 5) Quando *spasmi & molimina hæmorrhagica thoracem* afficiunt, venæsectio non solum utilis, sed & ut plurimum necessaria est. Hoc enim remedio gravia, quæ succedere solent, symptomata non raro caventur, nempe tussis sicca, asthma siccum, convulsivum, angustia præcordiorum, palpitatio cordis, catarrhus suffocativus; id quod adeo manifestum est, ut nec illi, qui venæsectionis Patroni non sunt, præsentem illius efficaciam hic negare possint. De *phthisi* sub *Cautelis*.
- 6) Quando in *abdomine* excretionem sanguinis natura molitur, & varii spasmi ac dolores circa hypochondria, uterum & os sacrum per talia molimina excitantur, nempe universus apparatus mali hypochondriaco-hysterici, speciatim suffocatio hypochondriaco-hysterica, colica hæmorrhoidalis, arthritico-ischiadico-podagrici affectus, nephritis, calculus, iliaca passio, hæmorrhoides cæcæ &c. tunc omnibus hisce pathematibus congruæ venæsectiones salutariter opponuntur.
- 7) *Syncope, paralysis, hemiplexia, apoplexia sanguinea, gutta serena, epilepsia* manifeste aliquando accusant venæsectionem intermissam, eoque ipso efflagitant illius repetitionem.
- 8) *Ischuriam* per venæsectionem præsentissime solutam fuisse, *Riverrius & Tulpius* testantur.
- 9) De *abusu* venæsectionis, præcipue in *febris*, sub *Cautelis* dicemus.

V. METHODUS.

1. Supervacaneum censemus, *modum operandi* prolixius hic describere, quia ipsis Chirurgorum tironibus satis notus est. Restant vota; ut talis operatio tam feliciter semper institueretur, quam per vulgus modus operandi innotuit. Docet enim experientia, quod & exercitati satis artifices in hac operatione nonnunquam infelices sint.

2. Prætermisiss itaque supervacaneis ad utiliora properamus, & sequentia momenta ad *methodum* necessaria judicamus.
3. De tempore venæsectionis instituenda notamus:
 - 1) Quod vel in *principio* vel in *declinatione* morbi adhibenda sit.
 - 2) Quando autem in ipso morbi *incremento* instituitur, nihil magnopere efficit.
 - 3) In statu morbi nihil fere juvat. Et licet aliquando efficaciter adhibeatur, hoc tamen habet incommodi, ut de novo affectus fortius & promptius recurrat, atque idem remedium pertinaciter extorqueat.
 - 4) *Extra morbos* aut *paroxysmos* ad *præservandum* optime instituitur; cui scopo tempus *vernale* & *autumnale* commodissimum est, quia commotio humorum tunc temporis æqualior & generalior imminet.
 - 5) *Matutinas horas* eligere, non improbat; pro absoluta autem necessitate non habetur. Modo ventriculus cibis non sit repletus.
 - 6) Ad tempus venæsectionis pertinet etiam, ut *lunæ mutationes* observentur; id quod ad superstitionem non potest referri. Nam *decrecente* luna natura ad dimittendos humores præcipue proclivis est. Hinc venæsectio utilius illo tempore instituitur, quam *crescente* luna, quo tempore augendis humoribus natura inhæret, & hinc ægrius fert eorum imminutionem.
4. De loco notantur, quod electio illius triplici illa circumstantia definiatur, quam sub *differentia* ratione *usus generalis* indicavimus, nempe
 - 1) Quando plethoram simpliciter imminuere intendimus, liberum quidem est, sive in *brachio*, sive in *pede* venam secare, ob multos autem respectus inferiores partes hodie plerumque præferuntur. *Conf. Cautela.*
 - 2) Quando congestiones pectoris & capitis affligunt, in *pede* instituitur venæsectio; quando autem ex inferioribus partibus sanguinem versus superiores invitare volumus, e.g. in nimio mensium fluxu, in graviditate &c. tunc vena in *brachio* secatur. Quæ enim veteres de *revulsione* & *derivatione* tradiderunt, non prorsus rejicienda sunt; & licet circulationem sanguinis non agnoverint, experientia tamen plures veritates ipsius suppeditavit.

3) Quan-

- 3) Quando animus est, ad certas partes sanguinis fluxum dirigere & allicere, tunc venæsectio in parte *vicina* utiliter instituitur. Sic v. g. in pede venam secamus, quando menses vel hæmorrhoides revocare cupimus. Idem observandum est, quando infarctus sanguinis ob periculum a certa parte derivandus est, e. g. in angina secantur venæ *raninæ*.
5. De *electione venarum* sequentia notamus:
- 1) Selectus scrupulosus, quem ad exilia usque vasa extenderunt, & *Chinenses* præcipue sancte observant, ordinarie plane frivolus est, & per leges circulationis sanguinis deletur.
 - 2) Hunc autem respectum excipimus, quando in circumspecta praxi intendimus vel placidam alterationem in sensibilibus subjectis, vel ex adverso repentinam & ingentem mutationem. In talibus enim circumstantiis convenit, ut priore respectu e vase *exiguo* successiva & placida sanguiniseductio, posteriore autem e vase *capaci* repentinus fluxus respiciatur.
 - 3) Hinc quo maiorem naturæ alterationem intendimus, eo capaciora vasa sunt eligenda, & eo major incisio est instituenda. Sanguis enim, cito & copiose erumpens, magis alterare deprehenditur.
 - 4) Speciatim copiosa taliseductio necessaria est, quando infarctum periculosum a certa parte derivare volumus. Hinc in *angina* venam prius in *brachio* secamus, quia copiosa evacuatio e *raninis*, quæ hic necessaria, raro obtinetur.
6. De *quantitate* sanguinis emittendi notamus:
- 1) Quod certum pondus determinari non possit. Variat enim pro regionum, personarum vel morborum diversitate.
 - 2) Sensibiles naturas evacuatio levis levare potest, præcipue si tempestive & repentino effluxu instituta fuerit.
 - 5) Nimis parca ventilatio sæpius nocet. Naturam enim ad intentionem excernendi tantum concitat, & turgescientiam sanguinis inducit.
 - 4) Nimis copiosa & sæpius repetita evacuatio Gallorum, Anglorum &c. apud nos improbatur. Licet enim magnam sanguinis jacturam natura perferre possit, varia tamen incommoda per talem abusum introducuntur, & natura, præcipue quando extra æquinoctialia tempora copiose instituitur, debilitatur. Excipimus autem paucio-

ciores casus, in quibus menstruæ venæsectiones se commendare solent, de quibus dissertatio legi potest: quæ quæstionem solvit: *num frequens venæsectio magis in calidis quam frigidis regionibus locum habeat.*

- 5) Convenit ordinarie ab unciiis quatuor ad septem usque uncias in climate Germanorum evacuare. Notandum autem, quod sanguis pondere longe gravior sit, quam alii liquores. Hinc si v. g. illam portionem, quam in gravidis toto fere die innoxie emitimus, & ordinarie ad 4. 5 uncias tantum æstimamus, ponderemus, sex vel septem uncias habebimus.
- 6) In *pedibus* majorem semper quantitatem, quam in brachiis emitte possumus, ob minorem ibidem sensibilitatem.
- 7) Emissio largior analepticis facile & paucis diebus refarcitur.
- 8) *Curative* largam natura exposcit evacuationem, *præservative* autem parca quantitate sæpe placatur.
7. Ratione *subjectorum* diversorum sequentia notentur:
 - 1) Quæ subjecta animo & corpore sensibilia sunt, illis sanguinis evacuationes circumspecte commendentur. Facile enim natura in præcipitem assuesfactionem & motuum vitalium turbationem per illas conjicitur; ejus rei notabilia in praxi occurrunt exempla. Præstat potius sanguinem imminuere per motus placide consumptorios.
 - 2) Quæ subjecta copiosum sanguinem in *vasis* habent, in illis præ aliis venæsectio locum habet, uti scarificatio in spongiosis.
 - 3) Quibusvis subjectis, præcipue junioribus, leves ob causas, venæsectionem suadere, incongruum est. Repetitus enim illius usus infert consuetudinis necessitatem. Removeatur potius plethora per temperantiam & laborem.
 - 4) Quibus hæmorrhagiæ commodo loco & legitima quantitate succedunt, illis venæsectionem commendare non necessarium, imo ne utile quidem semper est.
 - 5) Neque intentio est, ut venæsectio in illis morbis, quos sub usu recensuimus, semper & promiscue commendari debeat, sed in illis tantum subjectis, in quibus alia remedia constanter non sufficiunt, aut ubi symptomata, sæpius revertentia, talem præsertionem requirunt.

6) *Seni.*

- 6) *Senibus* vegetis, succulentis, venæsectioni adfueris, ad annum usque octogesimum talem ventilationem commendare, minime noxium est. Contrarium vero plerumque. Sic notus est vir 84 annorum, qui, cum adfuetam venæsectionem suam aliorum bis prætermisisset, syncopico affectu quavis vice corripiebatur, post venæsectionem autem restituebatur.
- 7) *Phthificis* balsamum vitæ per venæsectionem prorsus subtrahere velle, plurimi quidem auctores hætenus improbarunt, experientia autem illorum rationes satis refutat. *Confer. tab. med. de phthif.*
8. Ratione *instrumenti* notamus,
- 1) Quod, quando in *brachio* vena secanda est, *lanceola* commodior sit, cavendo tantum, ne acumen infixum sursum vibretur; id quod dolorem parit, sed potius in *linea recta* promoveatur.
 - 2) Quando autem in *pede* vena secatur, certior fere usum habet instrumentum illud, quod german. vocatur *der Schneller*. Prostat hodie tale scalpellum, quod *pinna elastica* prædictum est.
- 9 Ratione *symptomatum* sequentia notamus,
- 1) Quando vena ex *altera* etiam parte perforata est; id quod vulgus exprimit: *die Ader ist durchstochen*, & in profundiore tali læsione musculus simul læditur, præcipue in tendinosa parte vel circa tendinem, facile *ecchymoma* oritur. Sanguis enim e subtilissimis vasculis circum circa effunditur, ibidem restagnat, lividum colorem exhibet, & plexus talium vasorum, copioso sanguine infarctorum, possunt numerari. Adversus hunc affectum, inprimis recentem, efficaciter adhibentur:
 - a) Spiritus vini *camphoratus*, qui discutit & resolvit.
 - b) *Sacculi* e solventibus & discutientibus in vino leniter coctis parati. Tepide applicantur, & post aliqualem refrigerationem de novo calefieri debent. Parantur autem
 - α) E *radicibus* ireos Florent. bryon. sigill. Salom. caryophyll.
 - β) Ex *herbis* chærefol. bellid. minor. hyssop. saponar.
 - γ) E *floribus* chamomill. melilot.
 - δ) E *seminibus* fœniculi, anisi.
 - c) *Urina* recens calida, deficientibus aliis.
 - d) Chirurghi quidem, ad occupandum hoc symptoma, ante venæ-

Junk. Chir.

Ppp

fectio-

sectionem brachium inungunt *unguento* vel *oleo populeonis*, sed sine omni efficacia.

- e) Quando subjacens tendo non est vulneratus, periculum non imminet; vulnerato autem tendine supra dicta quanto cyus sunt applicanda.
- 2) Quando *nervi punctura* e dolore continuante & mox succedente tumore inflammatorio suspicienda est, convenit ipsi vulnere adhibere *oleum terebinthinae*, secundum *Paraum*, qui Regem Galliae ita curavit, vel, deficiente hoc, *cerumen aurium* usu veniat.
- 3) Quando *arteria* vel loco venae vel cum vena laesa est, dextra tantum *deligatio*, cum notabili praecipue *compressione*, requiritur. Adhiberi potest *globulus sclopetarius* in latum diductus, vel *moneta argentea*, splenis supposita. Vulnus ante tertium vel quartum diem non religetur. Conferantur ea, quae tabula de *hamorrhagiis vulnerum* de hac arteriae laesione diximus.
- 4) Quando autem *aneurysma* arteriae laesionem excipit, tractatur illud secundum methodum, quam tabula de *aneurysmate* exhibuimus.
- 5) Quid faciendum sit, quando *lipothymia* post venae sectionem accedit, tabula medica de lipothymia indicavimus.

VI. CAUTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.

1. Quamquam multa, quae hac tabula exhibentur, ad *therapiam* magis *generalem*, quam *chirurgiam instrumentalem* pertinent; ob insignem tamen usum illa hic praetermittere nolimus; praecipue, quia venae sectio tam multis abusibus subjecta est; quo intuitu omnes illas observationes hac tabula consignamus, quae ad tollendum talem abusum ansam praebere nobis videntur.
2. Primo autem loco accusamus abusum venae sectionis in *febris acutis*, qui tantus est, ut re vera asseverare liceat, multos aegros hac ratione trucidari. Hinc tanto magis convenit, hanc materiam fusius explicare.
- 1) Febres acutae versantur in secretionem & excretionem materiarum, quae sanguinis & vitalium partium mixtioni corruptionem minantur, vel lene initium jam sumserunt.
- 2) Hac secretio & excretio pro diversitate causarum differt:
- a) Alia enim ad *colliquationem sanguinis in serum*, & hinc exonerationem per urinam & sudorem tendit.

b) Alia

- b) Alia ad subtilium *halitusorum miasmatum* e sanguine secretionem & jugem lenem excretionem per *transpirationem halitusam* vergit.
- c) Alia per *successivam expressionem* materiæ talis erysipelaceo-apostematosa ad superficiem corporis per *exanthemata* progredi necesse habet.
- d) Alia ad sinceram *sanguinis exonerationem*, & quidem *criticam*, pertinaciter inclinat.
- e) Alia *vomitoriis*, alia *catarticis* excussionibus intenta est, &c.
- 3) Si jam febris aliqua *exhalatione*, *sudore*, *exanthematibus* solvi debeat, venæsectio autem instituatur, debita illa & unice necessaria secretio & excretio sufflaminatur, & febris funestum plerumque eventum sortitur.
- 4) Nota enim sunt *signa*, quæ hæmorrhagiam e. g. narium criticam præcedunt, quod scilicet alvus sit adstricta, urina imminuta, pallida, vel prorsus retenta, cutis ubique stricta; quæ omnes circumstantiæ sufflaminant transpirationem, sudorem, & exanthematum eruptionem. Imo materiam secretam, & in actu excretionis constitutam, ad interiora restringunt, præcipue ad caput, meninges, cerebrum, fauces.
- 5) Unde harum partium inflammatio erysipelatodes, deliria, comata, lethargi, convulsiones, prunellæ, aphthæ, hæmorrhagiæ nihil sublevantes, & mors die vel septimo vel undecimo, vel inter hosce, succedunt;
- 6) Licet non certissime apud omnes, apud plures tamen. *Conf. dissert. Stahlii de venæsectione in acutis.*
- 7) Imminuitur aliquo modo hoc periculum, quando post venæsectionem sudores intenduntur.
- 8) Experientia docet, quod febres acutæ *continuae*, ex sua indole ad evacuationes sanguinis ordinarie non tendant. Quando autem, ob stimulum aliquem vel individualem dispositionem, in nonnullis accedunt, febrem minime tollunt, imo ne mitigant quidem. In *malignis* autem, sine copiosa materia exanthematicis, petechialibus & pestilentibus, hæmorrhagiæ nullum commodum adferunt, sed longe facilius grave detrimentum, imo ipsam mortem.
- 9) Sydenhamus de febribus *epidemice* grassantibus adnotavit, quod in

illis, quibus per initia vena secta fuerit, circa dies criticos vires ad hunc actum, ut ille interpretatur, deficient.

- 10) Quod autem *variola* & *morbilli* venæsectionem facilius tolerant, imo sponte aliquando innoxie affectent, hoc tribuendum est copiosæ & crassæ horum affectuum materiæ, a cujus excretionem intenta natura non ita facile dimovetur, ad nudam aliquam sanguinis ventilationem.
- 11) In febribus *inflammatoriis* num venæsectio necessaria, imo utilis & tolerabilis sit, dissentiunt auctores. Est autem res, quæ Medici, non Chirugi, iudicio relinquitur.
- 12) In *vulnerariis* necessitatem ut plurimum adstruunt Chirugi, quos ita suffulcit *Schellhammerus*, ut sine conscientia læsione venæsectionem prætermitti non posse arbitretur. Enim vero multas febres vulnerarias sine venæsectione feliciter superari, experientia docet. Hinc usus magis, quam necessitas, statui potest.
- 13) Unica *continens* seu *synocha* videtur directe postulare venæsectionem. Sed rara admodum sunt apud nos *continentes simplices*; in *synocha* autem antiquorum *putrida*, id est, *continente* cum *continua* complicata, longe dispar est respectus.
- 14) Licet autem rationi admodum consentaneum videatur, quando plethora, propter quam natura erroneos & febri sæpe noxios motus suscipit, per venæsectionem imminuatur, premit tamen illam hæc præcipua difficultas, quod per tale remedium natura provocetur ad sanguinis sive resolutionem sive exonerationem sinceram, diebus criticis perpetranda; quo ipso autem reliquis specialissime convenientibus excretionibus iusto successu non incumbit.
- 15) Exigua sanguinis quantitas, quæ per venæsectionem apud nos emittitur, tanto magis stimulat naturam, ut ejusmodi evacuationem ulterius tentet. Hæc est ratio, quod apud *Gallos* venæsectio tam sæpius mortem non adferat, quam apud *Germanos*: illi enim largas & frequentes evacuationes uni febri opponunt.
- 16) Quid vero in *malignis* hæc methodus possit, bona conscientia non licet experiri. Nota quidem est spes *Sydenhami* de venæsectione *Galenica*, quæ ad lipothymiam usque extenditur, in febribus pestilentibus, sed opinioni suæ magis, quam experientiæ, in hoc passu indulget.

17) Ne-

- 17) Nemo sane sustinet hodie affirmare, quod venæsectio in *peste* remedium infallibile præbeat, minus autem salutariter illam tolerant debiles, teneri & evacuationi huic non adfueri, præcipue quando principium morbi jam prætergressi sunt. Hinc tale remedium, in quod fiduciam collocare non possumus, temere tentare non licet.
- 18) Ipsi Patroni venæsectionis consentiunt, quod sub initium morbi illa sit instituenda. Unde e classicis auctoribus, si *Botallum* excipiamus, nemo post *signa coctionis*, id est, tertium vel quartum diem, hanc ventilationem commendat. Coctio enim, seu bonus successus secretionis heterogeneitatum e sanguine, quando apparet, maluerunt secessiones illarum materiarum potius præstolari, quam sinceri sanguinis quantitatem leviter selibare. Nam experientia illos docuit, quod natura a methodo sanguinis depuratoria ad alteram erroneam viam facile inclinet, nempe ad quantitatem imminuendam.
- 19) Itaque universum negotium sequentibus complectimur,
- a) Venæsectio in febribus acutis (excepta, non tamen absolute, *continente*) nunquam est necessaria, nisi adsit gravissima plethora, præcipue commota, vel circumstantiæ climatis, & consuetudinalis temporis accedant.
 - b) Venæsectio in acutis plerumque male cedit, nisi quantitate proportionata instituatur, & methodus diaphoretica subjungatur.
 - c) Modus autem, quo noxium effectum inducit, sunt exundationes illæ, quæ circa dies criticos versus caput contingunt. Unde repetitionem illius in tali casu & tempore necessitas sæpe urget, ita ut sub lingua raninæ secandæ, & discutientia, imo repellentia subjungenda sint.
3. *Botallus*, præter id, quod venæsectionem ad febres curandas commendat, suadet, ut in æstu paroxysmi maximo & quidem largiter illa instituatur. Sed quia natura sub æstu paroxysmi in dissolvenda aliqua sanguinis quantitate maxime occupata est, quam deinde partim per urinam, partim per sudorem ejicere intendit, a speciali tali intentione laboriosa facile abducitur.
4. Post venæsectionem *refrigerantibus*, ut moris est, febrem inhibere

- velle, periculum augeat, diaphoretica potius evacuatio cum regimine congruo quovis modo respicienda est.
5. In febribus *intermittentibus* venæsectio tantum quidem, quantum in acutis, non involvit periculum, directum tamen non habet locum. Præterea, si versus paroxysmum instituatur, febrem facile turbat.
 6. In *motibus spasticis* non æque sollicite expendendum est, num *quantitas* sanguinis urgeat; sufficit, quod natura ad exitum præfractæ tendat, & ita motibus talibus indulgendum. Non solum enim *plethora*, sed *motus* venæsectionem indicant.
 7. *Temporaria* sanguinis *turgescencia* non ita presse efflagitat venæsectionem. Quando autem *physica abundantia* simul conjuncta est, tanto magis necessaria erit.
 8. *Tempus* venæsectionis prudentissime dijudicandum est. Sin secus, in præsens tantum juvat, in futurum facile lædit.
 9. Quando animi pathemata morbum quendam fovent, venæsectio minus efficax est, licet plethora per eandem sit imminuta.
 10. Venæsectio *adsueta* repeti debet, non solum pristinae indicationis, sed & consuetudinis lege. In sensibilibus enim hoc indicationis genus ita prævalet, ut, si vel maxime plethora alio modo consumi possit, hæc adsuefacta evacuatio non eadem facilitate a natura oblivioni tradatur.
 11. Hinc non mirandum, quando post neglectam talem adsuetudinem natura post aliquot adhuc annos memoriam hujus evacuationis per varia molimina spastica, præcipue circa locum factæ incisionis, testatur; quibus sane incommodis per repetitam venæsectionem optime consulitur.
 12. Si itaque venæsectio adsuefacta nullum evidentem & positivum usum habere videatur, præoccupat tamen gravia illa incommoda, quæ neglectam talem evacuationem certo consequuntur.
 13. Unica sanguinis congrua evacuatio plus subsidii sæpius adfert, quam innumera remedia solventia, præcipitantia, acrimoniam corrigentia, nervina, roborantia, anodyna &c. Et licet sola venæsectio miracula non faciat, ut æger ab universo suo malo simul & semel eripiat, præsentaneam tamen adfert sublevationem, quando congruo tempore, ordine & loco administratur.
 14. Certior est effectus venæsectionis in *pede* ad sublevanda varia pathemata in reliquo corpore, in primis in partibus superioribus, ad red-

redundantias quaslibet, circa & versus illa loca, prompte mitigandas.

15. Quod ad *encheireses* venæsectionis attinet, adhuc notamus, venæ turgescitæ digitum imponendum esse, ne volutare possit. Facta incisione cuspis scalpelli non debet attolli, sed directe extrahi. Incisio non secundum *longitudinem*, neque plane per *transversum*, sed paululum *oblique* fieri debet.
16. Cavendum autem, ne vena in *divaricatione* fecetur. *Valvula* enim, quæ adest, sanguinis fluxum intercipit, & nihil emittit, unde nodi & tumores oriuntur; ramulus porius in *medio* secandus est.
17. Quælibet vena in *pede* conspicua *sine selectu* assumi potest, modo satis capax sit, alias accedente aëre evanescit, quam primum pes ex aqua calida extrahitur.
18. Sic etiam in *brachio* non necessarius est scrupulosus selectus; modo caveatur, ne *tendo*, qui sub vena *mediana* positus est, lædatur. Sic etiam in sectione venæ *basilicæ* circumspectio adhibenda, ne subjacens arteria capax & nervus substratus lædantur. Hæc est ratio, quod tironibus *cephalicam* venam secandam pro primo exercitio soleant tradere, in hac enim nihil adeo timendum est, si modo eandem cum *mediana basilica* haberet capacitatem.
19. *Exiguum vulnusculum* duo inprimis habet incommoda:
 - 1) Longior effluxus, qui ad debitam quantitatem evacuandam necessarius est, in sensibilibus facile lypothymiam efficit.
 - 2) Effluxus debilis debilem habet efficaciam, naturam enim ita non alterat, uti alacrior.
20. Quando osculum in venæsectione non satis fuit apertum, vel prope valvulam incisio facta est, in nucis magnitudinem vena secta sæpius intumescit. In tali casu absit trepidatio. Fortior enim *ligatura* cum *spleniis*, spiritu vini camphorato imbutis, tumorem hunc dissipabit.
21. Num *lanceola* in cuspide incurvata, quam nonnulli *Gallorum* hodie in usum trahunt, & hac ratione læsionem partium substratarum evitare sperant, reliquis instrumentis, usu receptis, præferenda sit, ipsis operatoribus dijudicandum relinquimus.
22. Quando prima vice vena cuicquam secatur, in suprema regione (modo non adsit divaricatio) secanda est. Quando autem futuro tempore

hæc

hæc evacuatio repetenda venit, tum *infra cicatricem* sectionem instituendam commendant. Judicant enim, cicatricem vasculum circa sui punctum reddere angustum, & hinc sufficientem sanguinis effluxum facile impedire. Ast toto die in contrarium agunt Chirurghi, & nonnullarum venarum conditio hoc monitum excludit.

23. Galli nonnulli post venæsectionem haustum aquæ frigide sumunt, cujus loco *Germani* potu calido théæ vel coffée potius utantur.
24. Placidus post venæsectionem *motus* quieti præferendus est, nisi quidem specialia adsint impedimenta. Sub somno vena facilius læditur, quam vigilando.
25. Cautela venæsectionis in pede apud nondum maritatas omnibus fere nota est. Licet autem nihil temere hic suscipiendum sit, faciendum tamen, quod, si vel omnino gravidis talibus ex insectia facta fuerit, voti tamen, si quantitatis modus servetur, rarissime compotes fiunt.
26. Caveat Chirurgus, ne instrumento illo apud sanum utatur, quod paulo ante apud contagiosum adhibuit; nisi quidem sollicitè prius abstersum fuerit.
27. De *divinatione* ex emissio sanguine notandum, quod vanæ hominum opinioni plurimam partem superstructa sit. Multæ enim externæ circumstantiæ sanguinem talem mirum in modum possunt alterare.
28. Tandem de utilitate venæsectionis in *gravidis* specialius dicere restat.
 - 1) Plethoricæ, oriosæ, præcipue quæ nuper nuptæ sunt, & quibus antea menses recte atque largiter fluxerunt, a levioribus causis abortum non raro incurrunt, nisi status plethoricus infringatur.
 - 2) Tempore enim gestationis graves passiones hypochondriaco-hystericas plethoricæ tales incurrunt, videlicet angustias præcordiorum, anxietates, commotiones febriles, cephalalgias, somnum inquietum, dolores arthriticos, crurum varices, adstrictionem alvi, flatulentiam, colicam, stranguriam, vomitiones; tandem partum difficilem & vitia lochiorum.
 - 3) Ad hæc incommoda præcavenda multum valet venæsectio, si vel ante vel paulo post conceptionem illa instituat.
 - 4) In quibus autem plethora non adeo insignis est, quæque in progressionem demum gestationis oppletivas angustias, sub levi corpo-